

**Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології та соціології**

Кафедра педагогічної та вікової психології

Михайло КОЦЬ

**ПРОПЕДЕВТИКА ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ
ТА ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ГАЛУЗІ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

Луцьк – 2020

УДК 159.9:001.891(072)

К-75

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 1 від 23 вересня 2020р)

Рецензенти:

О. Є. Іванашко, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

О. І. Остапівський, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти

Коць М. О.

К-75 Пропедевтика психології розвитку та організації наукових досліджень в галузі : методичні рекомендації до практичних занять / Михайло Онисимович Коць. – Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2020. – 13 с.

У методичних рекомендаціях представлений зміст основних завдань до практичних занять навчального курсу “Пропедевтика психології розвитку та організації наукових досліджень в галузі” для студентів ОКР бакалавр, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія за освітньо-професійною програмою Психологія.

©Коць М. О., 2020
© Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2020

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ПРОПЕДЕВТИКА ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ

Практичне заняття № 1. Розвиток як філософська категорія (2 год)

Питання для обговорення

1. Категорії "рух" і "розвиток" у філософії.
2. Основні наукові підходи до вивчення проблеми.
3. Основна мета психології розвитку людини.
4. Ідея вивчення психологічних закономірностей керування розвитком особистості упродовж всього життя.

Література [3; 7; 11; 13; 15; 16; 24; 38; 43; 48]

Практичне заняття № 2. Категорія пропедевтики психології розвитку психології (2 год)

Питання для обговорення

1. Пропедевтика як підготовчий вступний курс, викладений у стислій і доступній формі.
2. Психологічні закономірності керування розвитком особистості.
3. Навчальна діяльність та розвиток особистості.

Література [24; 38; 43; 48; 50; 51; 74; 87]

Практичне заняття № 3. Пропедевтика психології розвитку впродовж онтогенезу (2 год)

Питання для обговорення

1. Поняття «психічного розвитку».
2. Співвідношення понять «зростання», «розвиток», «дозрівання».
3. Парадокси психічного розвитку.
4. Характеристики психічного розвитку.

Література [13; 15; 24; 38; 43; 48; 50; 51; 74; 87; 88]

Практичне заняття № 4. Біогенетичний підхід у розвитку психіки (2 год)

Питання для обговорення

1. Проблеми розвитку людини як індивіда у біогенетичному підході.
2. Стадії дозрівання індивіда у процесі реалізації філогенетичної програми в онтогенезі

3. Біогенетичні теорії С.Холла, М.Гетчинсона.

Література [5; 7; 8; 9; 16; 35; 45;45; 70; 79; 87; 88]

Практичне заняття № 5. Психоаналітичний підхід до розвитку психіки (2 год)

Питання для обговорення

1. Психоаналітичні дослідження психічного розвитку. Однофакторні теорії.
 2. Класичний психоаналіз (ортодоксальний).
 3. Теорія та періодизація З. Фрейда. Етапи психосексуального розвитку.
 4. Сучасні дослідження психічного розвитку у психоаналітичному напрямі.
- Роботи А. Фрейд, М. Кляйн, Ф. Дольто.

Література [1; 13; 14; 15; 16; 29; 31; 38; 39]

Практичне заняття № 6. Соціогенетичний підхід до розвитку психіки (2 год)

Питання для обговорення

1. Соціальне оточення як вирішальний чинник детермінації розвитку психіки.
2. Характеристика різних вікових періодів людини, зважаючи на структуру суспільства, засоби соціалізації, взаємодію з іншими людьми.
3. Загальносоціальні детермінанти психічного розвитку (соціальне походження, рід занять, загальні умови розвитку) (К. Левін).

Література [1; 13; 14; 15; 16; 29; 31; 38; 39; 41; 43]

Практичне заняття № 7. Проблеми пропедевтики психології розвитку в працях зарубіжних та вітчизняних психології (2 год)

Питання для обговорення

1. Теорія і періодизація Е. Еріксона (неопсихоаналіз).
2. Етапи психосоціального розвитку. Егоїдентичність.

3. Теорія та періодизація Ж. Піаже.
 4. Закон розвитку вищих психічних функцій (Л. С. Виготський).
 5. Культурно-історична теорія психічного розвитку Л.С. Виготського
- Література* [13; 14; 15; 16; 22–26; 29; 31; 38; 39; 41; 43]]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ГАЛУЗІ

Практичне заняття № 8. Методологія і методи наукових досліджень (4 год)

Питання для обговорення

1. Методологічна культура науки
2. Наукова парадигма
3. Методи наукових досліджень

Література [14; 15; 16; 29; 31; 38; 39; 41; 43; 49 –51; 53]

Практичне заняття № 9 Навчально-дослідницька діяльність студентів.

Структура наукового дослідження. Опрацювання наукових джерел. (2 год)

Питання для обговорення

1. Наукова робота як форма навчально-дослідницької діяльності студента вишу
2. Загальна схема наукового дослідження
3. Правила пошуку і аналізу літератури з проблеми дослідження. Систематизація використаних джерел.
4. Складання конспекту та оформлення виписок основних положень, цитат.

Література [14; 15; 16; 29; 31; 38; 39; 41; 43; 49 –51; 53]

Практичне заняття № 10. Порядок захисту курсової магістерської роботи (4 год)

Питання для обговорення

1. Підготовка роботи до попереднього захисту.
2. Порядок рецензування та допуску до захисту наукового дослідження студента.
3. Підготовка виступу до захисту наукового дослідження.
4. Особливості захисту та критерії оцінювання наукового дослідження.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология / Г. С. Абрамова. – Москва : Академ, проект, 2001. – 704 с.
2. Балл Г. А. Концепция самоактуализации личности в гуманистической психологии / Г. А. Балл. – Киев, Донецк, 1993. – 32 с.
3. Баранова И. В. Нравственные ценности. Развивающая программа для младших школьников : метод, пособие для учителей и психологов / И. В. Баранова, С. Р. Гупта, Е. Н. Фитина. – Москва : Генезис, 2004. – 144 с.
4. Бернс Р. Развитие "Я - концепции" и воспитание : пер. с англ. / Р. Бернс. – Москва : Прогресс, 1986. – 422 с.
5. Бех І. Д. Виховання особистості: навч. метод. посіб. : у 2 кн. Кн. 2. Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади / І. Д. Бех. – Київ : Либідь, 2003. – 342 с.
6. Бех І. Д. Цінності як ядро особистості / І. Д. Бех // Цінності освіти і виховання / за заг. ред. О. В. Сухомлинської. – Київ, 1997. – С. 8-11.
7. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років : монографія / А. М. Богуш. – Київ : Слово, 2004. – 374 с.
8. Божович Л. И. Избранные психологические труды / Л. И. Божович ; под ред. Д. И. Фельдштейна. – Москва, 1995. – 210 с.
9. Валлон А. Психическое развитие ребенка / А. Валлон. – Санкт-Петербург : Питер, 2001. – 208 с.
10. Вікова і педагогічна психологія / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін., – 2-е вид., допов. – Київ : Каравела, 2009. – 400 с.
11. Возрастная и педагогическая психология : хрестоматия : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / сост.: И. В. Дубровина, А. М. Прихожан, В. В. Зацепин. – 5-е изд., стер. – Москва : Академия, 2008. – 368 с. – (Высшее профессиональное образование).

12. Возрастная и педагогическая психология / под ред. М. В. Гамезо. – Москва : Просвещение, 2004. – 256 с.
13. Возрастная психология: детство, отрочество, юность : хрестоматия : [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / сост.: В. С. Мухина, А. А. Хвостов. - 7-е изд., пе-рераб. и испр. – Москва : Академия, 2008. – 624 с. – (Высшее профессиональное образование).
14. Выготский Л. С. Кризис 3-х лет / Л. С. Выготский // Собрание сочинений : в 6 т. – Москва, 1992. – Т. 4. – С. 368-375.
15. Выготский Л. С. Младенческий возраст / Л. С. Выготский // Собрание сочинений : в 6 т. – Москва : 1992. – Т. 4. – С. 269-280.
16. Выготский Л. С. Проблема возраста / Л. С. Выготский // Собрание сочинений : в 6 т. – Москва, 1984. – Т. 4. – С. 244-256.
17. Выготский Л. С. Ранний возраст / Л. С. Выготский // Собрание сочинений : в 6 т. – Москва, 1992. – Т. 4. – С. 340-367.
18. Выготский Л. С. Детская психология / Л. С. Выготский // Собрание сочинений : в 6 т. – Москва, 1984. – Т. 4. – С. 256.
19. Гроф С. Человек перед лицом смерти : пер. с англ. / С. Гроф, Дж. Хэлифакс. – Москва : Изд-во Трансперсонального ин-та, 1996. – 246 с.
20. Дарвиш О. Б. Возрастная психология : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений, обуч. по спец. 031000 "Педагогика и психология" / О. Б. Дарвиш ; под ред. В. Е. Кло-ско. – Москва : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. - 264 с. – (Учебное пособие для вузов).
21. Заброцький М. М. Вікова психологія / М. М. Заброцький. – Київ : МАУП, 1998.-89 с.
22. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – Київ, 1989. – 608 с.
23. Коць М. О. Особливості діагностики уваги молодших школярів з особливими освітніми потребами, які мають порушення мовлення / М. О. Коць, С. М. Демчук // Сучасна наука та освіта Волині : зб. Матеріалів наук. –практ. конф. , 22 листоп. 2018 р. , м. Володимир-Волинський. / упоряд.,

- голов. ред. Б. Є. Жулковський. – Луцьк : Волиньполіграф, 2018. – 569 с. – С. 481-483.
24. Коць М. О. Професійне самовизначення та особливості професійної орієнтації дітей з вадами психофізичного розвитку / М. О. Коць // Освітні горизонти. Інформаційно-методичний вісник / упор. С. В. Куляк. – Луцьк, 2018. – С. 775-780.
25. Коць М. О. Професійне самовизначення у процесі соціалізації дітей з вадами психофізичного розвитку / М. О. Коць, А. М. Тучак // Медико-біологічні проблеми фізичного виховання різних груп населення, ерготерапії, інклюзивної та спеціальної освіти : матеріали IV наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 13 лютого 2019 р.) / ред. В. В. Чижик. – Луцьк: ЛІРОЛ, 2019. – 148 с. – С. 71-73.
26. Коць М. О. Особливості діагностики особистісної сфери підлітка з особливими освітніми потребами / Т. М. Ятчук, М. О. Коць // Психогенеза особистості: норма і девіація : зб. наук. статей і тез ; [гол. ред. Я. Гошовський]. – Луцьк : Вежа-друк, 2019. – 244 с. – С. 235–240.
27. Коць М. О. Специфіка діагностики особистісної сфери підлітків з особливими освітніми потребами / М. О. Коць, Т. М. Ятчук // Психологія: реальність і перспективи : збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 12 / упоряд. Р.В. Павелків, Н. В. Корчакова; ред.кол. : Р.В. Павелків, В.І. Безлюдна, Н.В. Корчакова. – Рівне : РДГУ, 2019. – С. 120-127.
28. Коць М. Особливості мотивації до навчання дітей старшого шкільного віку / К. Давидюк, М. Коць // Психогенеза особистості: норма і девіація : зб. наук. статей і тез ; [гол. ред. Я. Гошовський]. – Луцьк : Вежа-друк, 2019. – 244 с. – С. 129–133.
29. Коць М. Діагностика мотивації до навчання дітей старшого шкільного віку профільних класів / К. Давидюк, М. Коць // Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (13 трав. 2019р.) / за заг. ред. Я. О. Гошовського, О.

- В. Лазорко, А. В. Кульчицької, Т. В. Федотової. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2019 – 168 с. – С. 97–100.
30. Коць М. Діагностика мотивації кар'єрного росту оперативного персоналу атомної електростанції / О. Цвігун, М. Коць // Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (13 трав. 2019р.) / за заг. ред.. Я. О. Гошовського, О. В. Лазорко, А. В. Кульчицької, Т. В. Федотової. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2019 – 168 с. – С. 66–69.
31. Коць М. О. Психолого-педагогічні засади корекції порушень особистісної сфери в підлітків з особливими освітніми потребами / М. О. Коць, Т. М. Ятчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія» : збірник наукових праць. – Острог : Вид-во НаУОА, червень 2019. № 8. – С. 42–46.
32. Коць М. Психологічний аналіз емоційного вигорання у студентської молоді / М. Коць, О. Цвігун // Психологія: реальність і перспективи : збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 12 / упоряд. Р.В. Павелків, Н. В. Корчакова; ред.кол. : Р.В. Павелків, В.І. Безлюдна, Н.В. Корчакова. – Рівне : РДГУ, 2020. – С. 125-129.
33. Краснова О. В. "Мы" и "Они": эйджизм и самознание пожилых людей / О. В. Краснова // Психология зрелости и старения. – 2000. – № 3. – С. 18-36.
34. Крэйг Г. Психология развития / Г. Крэйг. – Санкт-Петербург : Питер, 2000. – 992 с.
35. Кузикова С. Б. Основы возрастной психокоррекции / С.Б.Кузикова. –Сумы : СДПУ, 2001. – 316 с.
36. Кузикова С. Б. Психологическая программа коррекции и развития личности в подростковом возрасте : учеб.-метод. пособие / С. Б. Кузикова. – Сумы : СДПУ, 1998. – 800 с.
37. Кузьменко В. У. Розвиток індивідуальності дитини 3-7 років : монографія / В. У. Кузьменко. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. – 354 с.

38. Кулагина И. Ю. Возрастная психология. Развитие человека от рождения до поздней зрелости : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / И. Ю. Кулагина, В. Н. Колюцкий. – 2-е изд. – Москва : ТЦ Сфера, 2009. – 464 с.
39. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія : (курс лекцій) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Кутішенко ; М-во освіти і науки України, Ін-т соц. робота та упр. НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Київ. : Центр навч. л-ри, 2005. – 128 с.
40. Максименко С. Д. Генетическая психология : (методологическая рефлексия проблем развития в психологии) / С. Д. Максименко. – Москва : Рефл.-бук; Київ : Ваклер, 2000. – 320 с.
41. Максименко С. Д. Метод дослідження особистості / С. Д. Максименко // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 7. – С. 1-9.
42. Максименко С. Д. Основи генетичної психології : навч. посіб. / С. Д. Максименко. – Київ : НПЦ "Перспектива", 1998. – 217 с.
43. Максименко С. Д. Психологічні механізми зародження, становлення та здійснення особистості / С. Д. Максименко, В. В. Клименко, А. В. Толстоухов. – Київ : Вид-во Європейського ун-ту, 2010. – 347 с.
44. Максимова Н. Ю. Соціально-психологічний аспект профілактики адитивної поведінки підлітків та молоді / Н. Ю. Максимова, С. В. Толстоухова. – Київ, 2000. – 200 с.
45. Мухина В. С. Возрастная психология: феноменология развития : учеб. для студ. высш. учеб. заведений, обуч. по спец. "Педагогика и психология", "Социальная педагогика", "Педагогика" / В. С. Мухина. – 12-е изд., стер. – Москва : Академия, 2009. – 638 с. – (Высшее образование).
46. Обозов Н. Н. Психология взрослого человека / Н. Н. Обозов. – Санкт-Петербург, 1995. – 65 с.
47. Обухова Л. Ф. Возрастная психология / Л. Ф. Обухова. – Москва : 2001. – 442 с.
48. Осипова А. А. Общая психокоррекция : учеб. пособ. для студ. вузов / А. А. Осипова. – Москва : ТЦ "Сфера", 2000. – 512 с.

49. «Основи наукових досліджень» (<https://www.doccity.com/ru/osnovi-naukovich-doslidzhen/1526576/>).
50. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / за заг. ред. Т. В. Гончарук. — Тернопіль, 2014. — 272 с.
51. Павелків Р. В. Дитяча психологія: навч. посіб. для самост. роботи студ. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. — Київ : Ака-демвидав, 2011. — 373 с.
52. Павелків Р. В. Дитяча психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. — Київ : Академвидав, 2008. — 432 с.
53. Павелків Р. В. Короткий довідник з дитячої психології / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. — Рівне, 2008. — 55 с.
54. Павелків Р. В. Педагогічна психологія: (теоретичні концепції та практикум) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Р. В. Павелків, М. М. Заброцький. — Рівне, 2003. — 297 с.
55. Павелків Р. В. Розвиток моральної свідомості та самосвідомості у дитячому віці : монографія / Р. В. Павелків. — Рівне : Волин. обереги, 2004. — 248 с.
56. Першина Л. А. Возрастная психология / Л. А. Першина. — Москва : Альма Матер : Академ, проект, 2005. — 255 с. — (Учебное пособие для вузов).
57. Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка : пер. с фр. и англ. / Ж. Пиаже. — Москва : Педагогика-Пресс, 1994. — 528 с.
58. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. І. Поніманська. — Київ : Академвидав, 2006. — 456 с.
59. Поніманська Т. І. Теоретико-методичні засади гуманістичного виховання дітей дошкільного віку / Т. І. Поніманська. — Рівне : РДГУ, 2006. — 364 с.
60. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія / В. М. Поліщук. — Суми, 2007. — 330 с.
61. Психология возрастных кризисов : хрестоматия / сост. К. В. Сельченко. — Минск : Харвест ; Москва : АСТ, 2002. — 500 с.
62. Регуш Л. А. Проблемы психического развития. От рождения до пожилого возраста / Л. А. Регуш. — Санкт-Петербург. : Речь, 2006. — 318 с.

63. Савчин М. В. Вікова психологія / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – Київ. : Академвидав, 2006. – 360 с.
64. Смирнова Б. О. Психология ребенка от рождения до 7 лет / Е. О. Смирнова. – Москва : Школа-Пресс, 1997. – 383 с.
65. Сорокоумова А. Е. Возрастная психология : [учеб. пособие] / А. Е. Сорокоумова. – Санкт-Петербург : Питер, 2009. – 207 с. – (Краткий курс).
66. Тушева В. В. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / В. В. Тушева, УМО НАПН України. – Харків: «Федорко», 2014. – 408 с.
67. Феноменологія морального розвитку особистості : детермінація, механізми, генезис : монографія / під ред. Р. В. Павелківа, Н. В. Корчакової. – Рівне : Вол. береги, 2009. – 368 с.
68. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. – Київ : Видавничий Дім «Слово», 2004. – 240 с.
69. Шаповаленко И. В. Возрастная психология. (Психология развития и возрастная психология) / И. В. Шаповаленко. – Москва : Гардарики, 2005. – 349 с.
70. Швалб Ю. М. Возрастная психология : учеб. пособие для студ. вузов / Ю. М. Швалб, И. Ф. Муханова ; Киев. нац. ун-т им. Т. Г. Шевченко, Макеев, экономико-гуманитар. ин-т. – Донецк : Норд-пресс, 2005. – 304 с.
71. Шихи Г. Возрастные кризисы ступени личностного роста : пер. с англ. / Г. Шихи. – Санкт-Петербург : Каскад, 2005. – 434 с.
72. Щотка О. П. Вікова психологія дорослої людини : навч. посіб. / О. П. Щотка ; Ніжин, держ. пед. ун-т ім. М. Гоголя. – Ніжин : РВВ НДПУ ім. М. Гоголя, 2001. – 194 с.
73. Эльконин Д. Б. Избранные психологические труды / Д. Б. Эльконин. – Москва : Педагогика, 1989. – 554 с.
74. Эриксон Э. Идентичность: юность, кризис / Э. Эриксон. – Москва, 1996. – 344 с.

Навчально-методичне видання

Автор: Коць Михайло Онисимович

**ПРОПЕДЕВТИКА ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ
ТА ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ГАЛУЗІ
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

Друкується в авторській редакції